

HILSNINGSTALE TIL POLYTEKNISK FORENINGS 125-ARS JUBILEUM
I OSLO 26. APRIL 1977

Omformingen av det gamle norske bonde- og fisker-
samfunnet fra midten av forrige århundre til dagens
moderne industrisamfunn har vært omfattende og dyptgripende.
Vi må lete lenge for å finne levende organisasjoner og
institusjoner i dag som også var i virksomhet i utspringet
av denne langsomme revolusjon.

Polyteknisk Forening er en av disse få levende
organisasjoner med røtter i den tiden.

- 2 -

På den tid foreningen ble stiftet var Norge allerede
inne i en gjennomgripende oppgang og omforming. I flere
årtier etter den begivenhetsrike tiden omkring 1814 gjennom-
levde Europa en langvarig og dyptgående stagnasjonsperiode,
både økonomisk og politisk. Bare ganske langsomt kom
forandringene og utviklingen.

Som i Europa så var det i Norge. Ettervirkninger
etter Napoleonskrigene, proteksjonistisk handelspolitikk
og utenlandske gjeldsproblemer var viktige faktorer bak
den lange stagnasjonen.

Men fra tiden omkring 1850 begynte mange ting å
skje. Den internasjonale handels- og skipsfartspolitik
ble liberalisert. Dette åpnet for norsk eksport og
skipsfart. Bynæringene begynte etter hvert å få større

tyngde. De bidro til å skape markeder for landbruket. Fundamentet ble lagt for en mer moderne pengehusoldning.

Det ble grunnlagt industriproduksjon i byene, i første rekke enklere forbruksvareindustrier.

Men ennå var det langt fram. Det var på den tiden bare 12200 industriarbeidere i Norge mot dagens 400 000. Selv om vi med vemod kan konstatere at detaljprisen for oksekjøtt i Kristiania var 52 øre kiloen, må det settes i forhold til at årslønnen for en gårdsjente var 50 kroner. Dette kan neppe ha gitt særlig stor kjøpekraft for den yrkesgruppen selv om tjenestekaren på gården hadde en årslønn på vel det dobbelte, 109 kroner.

Middellevetiden for datidens nordmann var 45 år, eller bare vel halvparten av dagens ca. 75 år. Mens vi i dag gir vel 1/4 av vår ungdom utdanning fram til examen

artium, og for en del av dem enda mer, var antallet artianere i Norge den gangen 95. Mens vi i de senere år har hatt litt flere jenter enn gutter i gymnaset, er det kanskje unødvendig å presisere at det blant de 95 artianere i 1852 ikke var en eneste jente.

Livet i midten av forrige århundre kunne kanskje sies å by på mer eventyr. Noe blir illustrert ved at det det året ble betalt 210 skuddpremier for bjørn. De fleste beretninger forteller oss imidlertid at selv om man den tid verken hadde stress eller trafikkulykker, levde folk i uro og utrygghet for sin helse og sitt utkomme. De fristet en fattigdom og uvitenhet, og ofte isolasjon som vi nå vanskelig kan forestille oss.

Det er verd å understreke betydningen av at en gruppe

foregangsmenn innen tekniske yrker og industriell virksomhet så behovet for å etablere en Polyteknisk Forening på den tiden.

Jeg vil særlig understreke den betydning denne forening har hatt ved å slå bro mellom den vitenskapelige grunnforskning, den anvendte tekniske forskning og det praktiske produksjonsliv. Mye av virksomheten i den tekniske revolusjon vi har hatt gjennom hele det tidsspenn som Polyteknisk Forenings liv favner, har gått ut på høyere effektivitet og erstatte trettende muskelkraft med maskiner og arbeidssparende arbeidsmetoder.

Et betydelig innslag i den tekniske utvikling har gått ut på å skape trygghet, både økonomisk og også i yrkeslivet.

Vi kan konstatere at store resultater er oppnådd

av de kretser som står Polyteknisk Forening nær gjennom hele denne betydningsfulle omveltning i det norske samfunn. Foreningen har også vært et viktig forum for å drøfte problemene i denne samfunnsprosessen. Men vi kan også konstatere at store utfordringer og uløste oppgaver ligger foran oss.

Ved en slik jubileumsfeiring som denne, føler jeg behov for å peke på de ennå uløste oppgavene vi har. Den dramatiske situasjonen i Nordsjøen understreker det klare behovet for å skape sikkerhet ved produksjon og drift i den nye økonomiske utfoldelse som foregår i grenseland av teknisk erkjennelse og kunnskap .

Som representant for landets politiske myndigheter i denne forsamling hvor det vel særlig er ekspertene som

dominerer, vil jeg gjerne si et par ord om forholdet mellom ekspertene og de politiske myndigheter.

I prinsippet er ansvarsdelingen grei. Ekspertene lager sine utredninger og klarlegger konsekvenser av alternative løsninger på gitte problem.

Derpå er det politikernes ansvar å veie for og mot de virkninger, bivirkninger, fordeler og ulemper som ekspertene har klarlagt.

Fordi ulemper og fordeler, kostnader og gevinster ikke alltid kan bringes inn på samme måleenhet er ikke politikernes valg så enkle som det kanskje kan se ut når en betrakter prinsippene alene.

Etter hvert som mange av våre samfunnsoppgaver er blitt mer kompliserte har vi fått en utvikling der

politikerne blir stadig mer avhengig av ekspertisen. For å balansere dette avhengighetsforholdet reises kravet om å få utredet flere alternative løsninger. Forskjellige eksperter bringes inn i bildet.

Ofte kan vi i denne prosessen konstatere at ekspertene er mer uenige enn vi kanskje hadde trodd. Dette behøver ikke bety at den ene ekspert er dårligere enn den andre, eller at den ene eller andre ikke er i harmoni med grunnleggende forskingsprinsipper. Ofte skyldes uenigheten ganske enkelt at det ikke er mulig for noen forsker samtidig å bringe med seg i sin analyse alle og enhver av de faktorer og forhold som påvirker det kompleks det arbeides med. I praksis vil en ekspert måtte betrakte et visst utvalg av faktorer, og en annen vil kanskje feste

seg ved andre. Ulik faglig bakgrunn vil ofte forklare en slik situasjon.

Vi må leve med dette, selv om det naturligvis ofte kan gjøre valget mer vanskelig for de politiske myndigheter. Dette bør ikke unødig forvanske et samarbeidsforhold mellom vitenskap og politiske organer. Hovedsaken er at vi hver i vår leir forstår den del av oppgaven som den annen part skal klarlegge, og at vi har en oversikt over de begrensninger og mangler som vil måtte ligge i så å si enhver teknisk utredning. Den tekniske ekspertise vil måtte akseptere at politikerne ved sine endelige valg og beslutninger trekker inn forhold og faktorer som de for sitt vedkommende anser som utenfor sitt arbeidsfelt.

Teknologi og vitenskap skal ut fra sin erkjennelse

og viten klarlegge muligheter, alternativer og konsekvenser.

I denne sammenheng er ikke en mangfold i konklusjonene bare en svakhet.

Det representerer også en positiv styrke.

I den grad beslutninger med samfunnsformende innhold skal treffes, er dette politikernes ansvar. Om folkevalgte organer i en slik situasjon mister styringen er det ikke utelukket at feilen kan ligge hos politikerne.

Det er med gode ønsker jeg på Regjeringens vegne hilser Polyteknisk Forening ved dette jubileum. Jeg ønsker og tror at foreningen fortsatt kan fylle sin funksjon som et åpent, fritt forum for drøfting av viktige samfunns-

spørsmål. La meg i dette også legge det ønske at foreningen gjennom sitt mangesidige virke vil være med å stimulere det nødvendige arbeid som skal til før å gjøre den moderne produksjon i vårt samfunn ikke bare mer effektiv men også tryggere.